

*„Człowiek nie jest w pełni człowiekiem,
jeśli się nie bawi”*

Schiller

Rola zabawy w rozwoju dziecka w wieku przedszkolnym

W wieku przedszkolnym „dziecko „otwiera się ku światu” – w sensie eksplozji zainteresowania nim i stawania się istotą uspołecznioną, coraz bardziej świadomą siebie i swoich działań oraz obecności innych. Uczy poruszać się między światem realnym a światem fantazji i zabawy, własnymi pragnieniami a potrzebami innych ludzi, własną wizją świata a sposobem myślenia innych ludzi.

Dziecko w wieku przedszkolnym, który przypada pomiędzy trzecim a szóstym rokiem życia doświadcza wielu zmian rozwojowych prawie we wszystkich obszarach. W tym okresie rozpoczyna się etap wkraczania w samodzielność.

Zabawa jest bardzo ważnym elementem w rozwoju dziecka. Dzieci w wieku przedszkolnym każdą wolną chwilę wykorzystują do zabawy. Przedszkole to miejsce, w którym realizują wiele swoich pomysłów związanych z zabawą. Nauczyciel jest obserwatorem, a zarazem towarzyszem, który swoją obecnością wspiera działania dziecka. Dzięki zabawie dzieci poprzez doświadczanie odkrywają świat i zależności w nim panujące. Z obserwacji zabaw spontanicznych wynika, że dzieciom nie jest obojętne, w co się bawią i jak. Podstawowe znaczenie mają ich aktualne potrzeby i zainteresowania. Podejmując zabawę dziecko organizuje ją w taki sposób, aby zgromadzić możliwie dużo doświadczeń do zbudowania w swoim umyśle schematu intelektualnego. Do tego używa dostępnych przedmiotów, którym nadaje umowne znaczenie. Bawi się tak długo (powtarza dany schemat) dopóki nie zostanie on zbudowany.

Umiejętność przekazywania dzieciom wiedzy poprzez organizowanie zabaw, przyczynia się do stymulowania ich rozwoju. Przystawianie wiedzy, w miłej i przyjaznej atmosferze powoduje, że dzieci szybciej zapamiętują zdobywane informacje.

Dzieci poprzez zabawę doświadczają rozrywki, uczą się świata, odgrywają zależności w nim panujące oraz rozwijają kompetencje społeczne poprzez interakcje z innymi osobami. Zabawa to podstawowa forma aktywności dziecka. Zaspakaja ona potrzebę ruchu, tak ważną w okresie dzieciństwa. Zabawa w życiu dziecka ma duże znaczenie dla jego funkcjonowania, a także na rozwój procesów poznawczych (w szczególności na uwagę, postrzeganie, pamięć, wyobraźnię, myślenie).

Dziecko poprzez zabawę w sposób dla niego przyjemny nabywa niezbędne kompetencje do lepszego funkcjonowania w życiu codziennym. Zabawa umożliwia dziecku realizować plany, wspaniale się bawić oraz ukazywać swoją osobę innym. Pozwala poznawać świat a także go zrozumieć. Pamiętajmy więc, że główną formą działalności dziecka w wieku przedszkolnym jest zabawa.

Zabawa stanowi wielostronne oddziaływanie na dziecko: ułatwia poznawanie rzeczywistości, angażuje jego procesy emocjonalne oraz oddziałuje na działalność praktyczną. Poprzez nią może ono ujawniać nie tylko swoje przeżycia i konflikty, lecz również rozładowywać napięcie emocjonalne, lęk, rozdrażnienie, poczucie zagrożenia. Reasumując powyższe rozważania należy wnioskować, że zabawa stanowi ważne ogniwo w formowaniu młodego człowieka. Jest ona nie tylko elementem łączącym naukę z rozrywką, ale także czynnikiem wyzwalamym aktywność u dziecka. Z literatury wynika, że zabawa korzystnie wpływa na rozwój biopsychospołeczny jednostki, a tym samym ją ubogaca.

W literaturze napotka się różne rodzaje klasyfikacji zabaw według ich treści, różna też jest ich terminologia. Zabawa pełni również wiele funkcji. Poniżej przedstawię najczęściej powtarzające się rodzaje zabaw:

- ❖ zabawa dydaktyczna - zabawa wg. wzoru opracowanego przez dorosłych, prowadząca z reguły do rozwiązania jakiegoś założonego w niej zadania; najczęściej gra umysłowa, której celem jest rozwijanie zdolności poznawczych. Do zabaw dydaktycznych zalicza się m.in. loteryjki, układanki, rebusy, krzyżówki oraz gry stolikowe, np. chińczyk, domino czy warcaby.
- ❖ zabawa konstrukcyjna - zabawa polegająca na budowaniu różnych obiektów, z klocków lub innych elementów, np. domów, zagród, maszyn, środków lokomocji itp. Do zabaw konstrukcyjnych zalicza się również rozbieranie różnych przedmiotów i ponowne ich składanie

- ❖ zabawa ruchowa (gra ruchowa) - zabawa wymagająca od uczestników częstych zmian miejsca, stosownie do obowiązujących w niej reguł, w szczególnym stopniu rozwijająca funkcje motoryczne dzieci i m młodzieży oraz wdrażająca do przestrzegania obowiązujących reguł. Do zabaw ruchowych zalicza się m.in. gry w berka, komórki do wynajęcia, w klasy, w dwa ognie.
- ❖ zabawa tematyczna (zabawa twórcza) - zabawa w granie roli, umożliwiająca dzieciom fikcyjne spełnianie społecznych funkcji, wykonywanych przez przedstawicieli różnych zawodów. Zrealizowanie przyjętej roli lekarza, kierowcy, nauczyciela, górnika staje się dla dzieci osiągnięciem celu i przyczyną wywołanego przez to zadowolenia. Zabawy te, szczególnie absorbują dzieci w wieku przedszkolnym.

Dziecko, aby móc się rozwijać, musi się bawić, ale także aby pomagać dziecku stawać się człowiekiem, trzeba mu stworzyć warunki do aktywnej i twórczej zabawy.

- Zabawa powinna być działaniem swobodnym, podjętym dobrowolnie, z własnej woli, nie pod przymusem czy na skutek zewnętrznych poleceń.
- Każda zabawa wymaga innych zabawek, ponieważ zaspokaja inne potrzeby i służy nieco odmiennym w szczegółach zadaniom.
- Nadmiar/niedobór zabawek nie jest wskazany.
- Zabawy powinny przebiegać w wesołym, pogodnym nastroju.
- Zabawa ma dawać dziecku możliwość zaspokojenia naturalnej potrzeby ruchu.
- Nie powinno się brutalnie przerywać zabaw.
- Zabawa powinna odzwierciedlać zainteresowania dzieci, a nie preferencje jej dorosłego organizatora.

Niewątpliwym fenomenem zabawy jest to, że w percepcji dziecka przedszkolnego pozostaje ona wyłącznie czystą przyjemnością, zabawą dla samej zabawy, a jej wszechstronne aspekty rozwojowe pozostają dla niego niedostrzegalne. W związku z powyższym efektywny rozwój dziecka w wieku przedszkolnym dokonuje się w sposób najbardziej dla niego pożądany — niosący radość i satysfakcję. Zabawa stanowi nie tylko nieocenione źródło przyjemności, ale jest także podstawowym elementem rozwoju małego dziecka zarówno w sferze fizycznej, umysłowej, moralnej, estetycznej, jak i społecznej.

Opracowała: Małgorzata Małolepszy

Bibliografia:

1. J. Matejczuk, Tom 2 serii I pt.: Rozwój dziecka. Wiek przedszkolny, Warszawa 2014
2. E. Zielińska, Artykuł pt. O dziecięcych zabawach, inaczej, <https://www.ore.edu.pl/images/files/6latek/16.pdf>, dostęp: 30.11.2023
3. Ivana Rochovska, Znaczenie zabawy w rozwoju dziecka w wieku przedszkolnym, Edukacja Elementarna w Teorii i Praktyce: kwartalnik dla nauczycieli nr 2-3,17-21
3. Joanna Mazurkiewicz -Gronowska, Grażyna Rembelska, Rola zabawy w rozwoju dziecka w wieku przedszkolnym
4. Kinga Dziewiatkowska-Kozłowska, Problematyka zabawy w rozwoju dzieci przedszkolnych w świetle literatury przedmiotu, Pedagogika Przedszkolna i Wczesnoszkolna Vol. 10 1 (19)/2022